

Za naše najmlajše.

Tu stojim na križišču poti. Zdaj se odloči. srce slovenskega dečka, kam se nagneš — ali v temne globeli življenja ali v svobodne višine, kjer je veselje in luč za vse dni življenja. Zdaj bije ura odločitve.

Odločitev za vse dni življenja pade že v dobi, ko človek dorašča, ko se iz otroka razvija deček, poln skrivnostnih sil, ki so se prebudile v njegovi duši. V tem času napravi deček prvi korak — navzgor ali navzdol — v višino ali v prepad — v krščanstvo ali v nevero — v poštenje ali v brezvestnost — v armado bojnikov za pravico ali v tropo žalostnih propalč.

Ko sem danes zjutraj stopil iz cerkve, sem zagledal na trgu dečke, ki so se igrali. In nakrat me je presunila misel: »Glej, tudi oni so otroci božji, naši bratje, — kaj pa mi storimo za nje? Ali govorim z njimi kot brat ali kot policaj? Mar sem jim že povedal eno samo misel, ki bi jih dvigala in vedrila zdaj, ko se pričinja v njih dušah težak boj?« Tako smo se prašali in nakrat se mi je odprla temna slika temne bodočnosti: Po vasi tavajo trume propalih, do mozga izpitih ljudi, žene v raztrganih oblekah iščejo pijanih mož, lačni otroci plakajo za kruhom, domovi propadajo, boben poje na vasi, s kletvami prepletena popevka odmeva iz krčem. O uboga slovenska vas! In iz bede in propasti vpije to ljudstvo nam v obraz obtožbo: »Vi ste krivi! Zakaj nam niste pokazali v mladosti poti, prave poti? Zapustili ste nas v odločilni uri, pustili ste nas same, pahnili ste nas od sebe, sami pa ste veselo šli naprej proti srečnim domovom in veselju srca.«

Taka bo slovenska vas čez 20 let, če ne bomo skrbeli za to, da prešine srca slovenskih dečkov in deklic krščanska misel. Še nikdar niso bili primorski dečki in deklice tako samotni in brez zavetja ko v teh dneh. V šoli je utihnila slovenska pesem, ugasnil je ogenj krščanske slovenske zavesti. Kaj bo iz tega rodu? Ali že rastejo pogrebci, ki nekoč ponesò slovensko ljudstvo v grob, v grob ki ga kopljejo od planin do morja?

To se ne sme zgoditi. Zato sprejmimo najmlajše naše brate in sestre v veliko družino slovenske krščanske mladine. Odprite jim vrata v naša društva, sprejmite jih ko prvi bratje, ustanovite zanje mladinske odseke. Dajte našim najmlajšim v roke dobro knjigo, naučite jih slovenskih popevk, vodite jih na hribe in v gozdove, pojdite z njimi v cerkev, vklešite v mlada srca tri zvezde, tri velike zapovedi našega gibanja: Krščanstvo, dejavno ljubezen do delovnega ljudstva, ljubezen do slovenstva!

Tako naj vzraste v slovenski deželi mladika, ki bo pognala korenine v srce zemlje in bo postala trdno in mogočno drevo, ki ga noben vihar zlomiti ne bo mogel.

Pomenki.

Poroka.

S poroko bo zginila zlata prostost,
a vez te bo sladka objela.
Pač nehala bode neskrbna radost,
a začne se skrbnost vesela.

(Gregorčič, *Nevesti.*)

Večina ljubezenskih romanov se konča tako, da se dva srečno vzameta in nato zastor pade. Kvječjemu se dvigne še enkrat, da pokaže začudenim živo sliko: srečen par obdan od kodrastih otročičev.

Tako je v romanih, v življenju pa je drugače. Tu se življenje šele začne s poroko. Tista dramatska zunanja napetost izgine in nastopi veliki delavnik, o katerem ne pišejo radi romani. Saj ste že videli uvelo, potrto ženo, kateri je usoda zarisala v obraz globoke brazde tihega mučeništva; srečali ste že mrkega moža, ki je bil skregan z Bogom in ljudmi. Kaj pravite, kdo ju je storil takšna? Poroka. Pa ste videli že tudi ženo cvetočo in srečno, ki se je veselila s svojimi otroci in v težavah možato nosila glavo pokoncu. Gotovo ste srečali tudi moža, resnega in zavednega, umirjenega in prevdarnega. Kaj porečete, kdo ju je storil takšna? — Poroka.

Poroka je drzni skok v temo. Enemu se posreči popolnoma, drugemu deloma, tretjemu pa prav nič. Poprej je bil v dekletu sam solnček: gorka ljubezen in udanost, tako se je fantu vsaj zdelo. Potem je pa prišlo drugače: nenadoma se je zmračilo. Oblaki jeze, megla prepirljivosti in tema nevolje so zakrili prej tako jasno nebo. Lepi upi so splavali po vodi. In obratno: pred poroko je bil fant meden, ljubeznjiv in pohleven, kot dež. Po poroki pa čisto drugačen: oduren, prezirljiv, siten in oblasten tiran, prava muka za ženo in otroke.

Nimam namena, prijatelji, da bi vas strašil in svaril pred tem korakom v temo. Bog varuj! Vendar vam bratsko svetujem, da vsaj malo premislite, preden storite ta korak. Vem, da na coprnice nič ne daste in da ne boste vprašali cigank, kaj pravijo »karte« o vaši bodočnosti. Umestno bi pa bilo vprašati poprej svojo vest, ki vsakemu, kdor jo vpraša, na glas pove: »Pojdi v zakon, če je tvoj namen pravi in če se čutiš dovolj močnega, da prevzameš za to odgovornost.«

Zakon sam na sebi še ni nič, ampak zakon šele postane to, kar zakonska iz njega nameravata: lahko je notranji proces, ki stori iz mladeniča zrelega moža in iz mladenke skrbno ženo, lahko je pa tudi povod za najhujšo razbrzdanost in vir nesreče ne le za starše, temveč tudi za otroke.

Kako se je ženil Martin.

Velika maša je minula in Martin jo je rezal domov. »Deté, dobro so povedali gospod! O ženitnini v Kani so pridigali in o današnjih zakonih. Pa so rekli, da se zakon sklene v nebesih. Šmentana reč, težko si človek to misli!« Tako je modroval po poti, prišel pred hišo in se vsedel na klopi, kjer sta tolikrat sedela z rajno Katro.

Premišljeval je, ali ni bil tudi njun zakon sklenjen v nebesih. Misli so mu uhajale nazaj v tista lepa mlada leta, ko se je seznanil s Katro.

Kdaj je že bilo to? Ah ja, tisto nedeljo je bilo, na kvaternico. Katrca je šla iz cerkve domov. Bele rokavce je imela, pa lep koščen molitvenik je nesla in hodila je kot srna. On je stal tam pri žegnu, še danes ve, kje, prav natančno ve za tisto mesto. Ko je šla Katrca mimo, sta se pogledala. Ja, prav tako sta se pogledala, kot dva človeka, ki se srečata in nič drugače. Pa vam je zardela Katrca, kot črešnja na pečlju in Martin je tudi zardel. Od same zadrege je padel Katri koščen molitvenik na tla. In Martin, ja saj pravim ta Martin je pa stal kot štor in še molitvenika ji ni pobral. Ko se je pa domislil, da morajo biti moški galantni do žensk, je bilo že prepozno. Katrca je bukvice že sama pobrala in šla. Martin se je jezil sam nad seboj. Let imaš že triindvajset, pa si neokreten, Martin, kot bi jih imel pet!

Od tedaj je Martin večkrat mislil na Katrco. Prepričal se je na lastne oči, da je bila priden in varčen deklič in kar je največ vredno, pohlevna kot jagnje. Še več! Zvedel je, da ni potratna ne v jedi, ne v obleki. Celo bolj se mu je dopadla, čim preprosteje je bila oblečena. Se je pač znala nositi njegova Katrca.

Skrbelo ga pa je, če se tudi on dopade njej, in kaj poreko starši, ko stopi lepega dne prednje in jih poprosi za Katrco. Pozneje, ko sta bila že poročena, mu je pripovedovala njegova Katrca, da je bilo z njo ravno tako. Tudi ona ga je opazovala. Dopadlo ji je, da ni v nedeljo postajal pred cerkvijo, da ni rogovilil po oštarijah in da nobeden ni slišal, da bi Martin klel. Vriskati in peti ga je pa slišala sama in to ji je tudi dopadlo.

Takole za Božič sta šla že skupaj domov, a rekla pa še nista nobene besede. O Treh kraljih pa je šel Martin na Katrčin dom. Kar brez ovinkov je vprašal očeta, če mu jo da. Oče je navidez ugibal, v resnici pa že sklenil, da bo njegova Katrca Martinova žena. Tam okoli Velike noči so pa udarili in fant je dobil nevesto. Vsako nedeljo sta šla s Katro na polje in tudi oče se jima je pridružil. Če je bilo pa vreme deževno, so sedeli za ognjiščem in govorili to in ono.

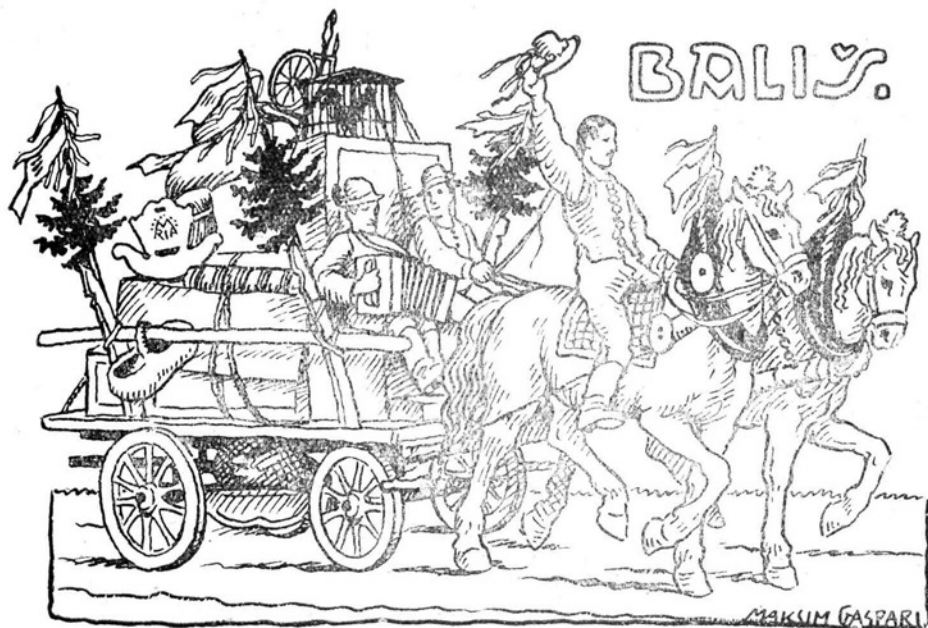
Na Jurjevo so fantje napravili ples. Martin bi rad vzel Katrco s seboj, da ne bi fantje rekli: »Glej ga Martina, babam je pod komando!« Pa je oča posegel vmes in dejal: »Iz tega ne bo nič, Martin! Enkrat za vselej ti povem to le: Mi smo revni, a vendar je Katrca naš ponos. Ne spodobi se, da bi jo vozil po blatu. Ubog biti in blaten, Martin, to sta dve stvari. Biti ubog, to je usoda, biti blaten in zamazan, to je krivda in nemarnost.«

Martin je sprva zavihal nos. Pozneje pa je sam priznal, da je imel oče prav. Dobrih in lepih stvari ni treba nositi in ne voziti na semenj. Kupci pridejo sami ponje v hišo.

Po binškojih so že vozili balo. Najlepši voz jim je dal Martin in na ročice so pritrdili smrekove mlajčke, ovite v raznobojne papirnate trakove, da je po vejicah vse migljalo. Prišli so godci, vozniki so naložili, zapregli voz in Martin je zavriskal, da se je slišalo v tretjo vas. Kako bi ne! Peljal je balo in čez par dni bo peljal še nevesto.

In res jo je peljal v cerkev. Pred oltarjem je stal stari gospod. Lepo je govoril, odločno vprašal in krepko povezal oba s stolo. In onadva sta poslušala s solzami v očeh, odločno dejala »da« in prisrčno molila za žegen božji. Bil je to v resnici blaženi dan.

Tako je premišljeval stari Martin in si vesel priznal: »Zares moj zakon s Katrco je bil sklenjen v nebesih in Gospod Bog ga je bogato blagoslovil.«

Svatba.

Za mizo sedijo svatje
in godci sedé za pečjó...
Hej, kaka vesela gostija
in slavnost poročna je to!
(Aškerc, Svatba v Logeh.)

Splošna in odkrito rečeno smešna se mi zdi navada, da skoro vsaki poroki sledi bučna svatba, pri kateri brez potrebe teče vino po mizah celo noč. Zakaj smešna? Zato, ker imam svatbo za nekaj velikega in pomembnega. Nevesta se mi zdi ta dan slovesna žrtev poklica, za katero se spodobi primerno resno razpoloženje. Ženin je ta dan podoben bojevniku, ki stopi v krdele onih, ki naj sodelujejo pri bodočnosti človeštva. Ta dan postane hranitelj, vzgojitelj in voditelj potomstva. Če torej začneta ženin in nevesta ta odločilni življenjski dan s šumom in hrupom, bi sodil, da nameravata kot kitajski bonci prepoditi s tem hrupom tenne pošasti, ki jima zijajo nasproti.

Priznam, da je bučna svatba nekaj vkoreninjenega v vseh narodih, vendar ne vidim razloga, čemu bi se ta moderni čas, ki je zavrzel toliko pametnih starih navad, odlepil ravno suženjsko nespametnih starih običajev. Nespametnih pravim. Zato, ker se nam je pri porokah ohranilo tudi prav veliko jako pomembnih narodnih običajev, katerih ne kaže zametati.

Poroka pri Slovencih se je redno praznovala z mašo, ki je po svojih krasnih molitvah in obredih naravnost genljiva. Navada je, da povabita ženin in nevesta k svatbi tudi župnika, sorodnike in sosede.

In glej, starejšini na desni
celó gospod župnik so tam;
saj v Kani počastil bil svatbo,
nekaj še Zveličar je sam.

Sorodniki, bližnji in daljni,
prispeli so sreče želet,
nevesti in ženinu sreče
za tá in za óni svet.

(Aškerc, Svatba v Logeh.)

Kjer se svatba vrši na primeren, dostojen način, brezdvoma ni oporečna. Vendar je vsled denarnih ovir večina poročencev vezanih na skromnejšo svatbo. Dopoldne po poroki priredi ženin boljši zajutrek, povabi starše, par prič in nekaj družic! Nihče mu ne bo tega zameril! Taka skromna svatba ima večinoma prav pristrčni družinski značaj in ni treba plačevati dolgov za vino, cigare in nepotrebno pecivo. Popoldne pa odpotujeta novoporočenca na božjo pot, da si izprosita od Boga pomoči, ki jo bosta tako zelo potrebovala v življenju. Take poroke so najlepše in upravičeno trdimo, da se nevidno muči na njih božji Svat, ki je počastil revna poročenca v galilejski Kani.

Mož in žena.

Na veke srečna bodita,
po jédnem poti hodita!
Težko živi življenje se,
če ne deli trpljenje se.
A slajša radost je srcá,
če srečo si delita dva. —

(Aškerc, Poroka.)

Bila sta torej poročena. Samo petje in smeh je odmeval iz hiše. Sosedje so rekli, da živita kot ptička ob zrelih jagodah. Minilo je par tednov. Z motiko na rami je šel v vinograd in — molčal. Ljudem ni šlo v glavo zakaj močči veseli Jernej. Ona pa je prala ob potoku in niti besede ni imela za ostale perice. Vse se je čudilo, zakaj je utihnila razposajena Julka. V hiši se je izvršila nenadna sprememba. Kaj se je vendar zgodilo, za božjo voljo!

»Prevaran sem,« je pripovedoval Jernej očetu. »Mislil sem, da sem pripeljal v hišo ženo, ki ji ni para na svetu. Toda bridko sem se goljufal. Trmasta je in potratna, da Bog pomagaj. Rečem vam, oče, ne bo šlo. Jaz sem obupal!«

Pa se je nasmehnil očanec in dejal: »Jernej! Si že kdaj slišal, da bi nosil ta svet popolne ljudi? In ti želiš, naj bi bila tvoja žena angel brez napak! Tudi tvoja mati, ki sem jo poročil, ni prišla k hiši taka, kot si jo pozneje ti poznal. Z doto je prinesla s seboj tudi napake. Dobro se spominjam, ko se je tudi meni pobesil nos in vrinila misel: Slabo si izbral! Pa nisem obupaval. Tvoja mati je bila krščanska žena, imela je dobro voljo in s premagovanjem je odstranila svoje napake. Bog pomagaj vendar, saj za to je ravno zakon, da se dva prilagodita, polirata, dokler ne prideta skupaj. Vidiš, Jernej, to velja tudi zate in Julko. Treba je, da jo vzgojiš. Norec bi bil, ko bi obupaval in šel v gostilno se napit, da bi razgrajal doma. Če je trmasta in potratna, daj ji zgled s potrpežljivostjo in ji povej, da ti najbolj dopada, če je priprosto oblečena. Ni ona svetnica in ti nisi svetnik! Drug drugega prenašajta so rekli gospod pred oltarjem. In če se sporečeta, nikar ne nosi preprirov na veliki zvon! Ne daj se šuntati od sosedov in čeprav so ti na videz dobri. Boš videl, da bosta prišla skupaj samo po tej poti. Le poslušaj me, Jernej, imam skušnje!«

On je poslušal in šel domov. Čez par dni se je že spet oglasila pesem v hiši in vesel smeh je donel skozi okna.

Naši korenini.

Zlomljen prstan.

Ti sreče znak nejasen si,
Znak vernosti pa krasen si,
Zvestóst mi čista kot zlató,
in vedno svetla bo kot to.

Pač mnog je prstan pretesán,
nosilcu reže bridkih ran.
In mnog se zlomi, se zdrobi,
a temu kriv zlatar pač ni.

(Gregorčič, *Prstan.*)

Prstan je okrogel, torej nima konca. Lepa prispodoba je neprelomljive zvestobe. Do novejših dni je bila ta zakonska zvestoba nekaj samo po sebi umfljivega in častnega. Novi čas pa je rodil nove »apostole«, ki pišejo in pridigajo o »svobodni ljubezni«, o »prosti spolni morali«. Najdete jih povsod: v vagonu, v gostilni in v delavnici. Celó o svojih ženah

govore tako poniževalno, kot bi ne bile njihove zakonske žene. ampak manj vredna bitja. Tudi Turki bi ne mogli o svojih ženah v haremu govoriti ostudneje. Tem prerokom se ljudje celo smejejo, da žalibog, sami ubirajo za njimi ista pota. Prvotno jih privedejo ta pota do nezvestobe v željah in končno v blato nezvestobe v dejanju.

Tako je uničen moški ponos in čast očetovstva je pomandrana.

Do istega prepada vodi tudi druga pot, pot prisilnih zakonov. Razbrzdanost rodi posledice. Nesrečna mati zahteva za dete »pravico«. Sila ju privleče v zakon. Umevno, da ni skladnosti med njima. Skupaj sta, a živita vsak zase, vedno sta dva, nikdar po duši ne postaneta eden, celo otrok ju ne združi. In najhujša tragika teh zakonov je, da mož in žena proklamirata štrajk. Otroci so jima balast. Rada jih oddajata v tuja gnezda, kot kukavica svoje mladiče. In vsemu temu je kriva usoda naših dni, da družin ne ustanavlja prava ljubezen, ampak na eni strani živalska pohotnost, na drugi pa denar.

Mladina, ki stojiš na tej poti, pomni dobro: Iz uživanja se ne rode otroci in z denarjem se ne zida sreča družin. Če nimaš možnosti premagovanja, si nikar ne natikaj poročnih prstanov, da jih ne prelomiš!

Ena najvažnejših nalog naših društev in njihovih voditeljev bodi, da mobilizirajo vse članstvo in začno križarsko vojsko zoper belo kugo, ki vzame narodu več otrok, kot črna kuga. Poučite naj jih, da prstani niso igrače in da radi zdrsnejo z roke. Kdor hoče, da mu prstan zvestobe ne bo pretesen, da se mu ne zlomi, da mu ga nihče ne ukrade, naj se vadi v zvestobi že z mladih let. Parola naših ženinov in nevest je tale:

»Če kateri prstan kdaj se stré,
to drug pač bo, moj prstan ne;
Če moj pa ima biti strt,
ne stré ga drug nihčè ko smrt!

(Gregorčič, Prstan.)

Msgr. M. Arko, Idrija.

Ob jubileju.

Primerno je, da ob jubileju »Katol. delavskega društva« oživim par spominov: ki naj bodo v bodrilo društvenikom po vsej krajini.

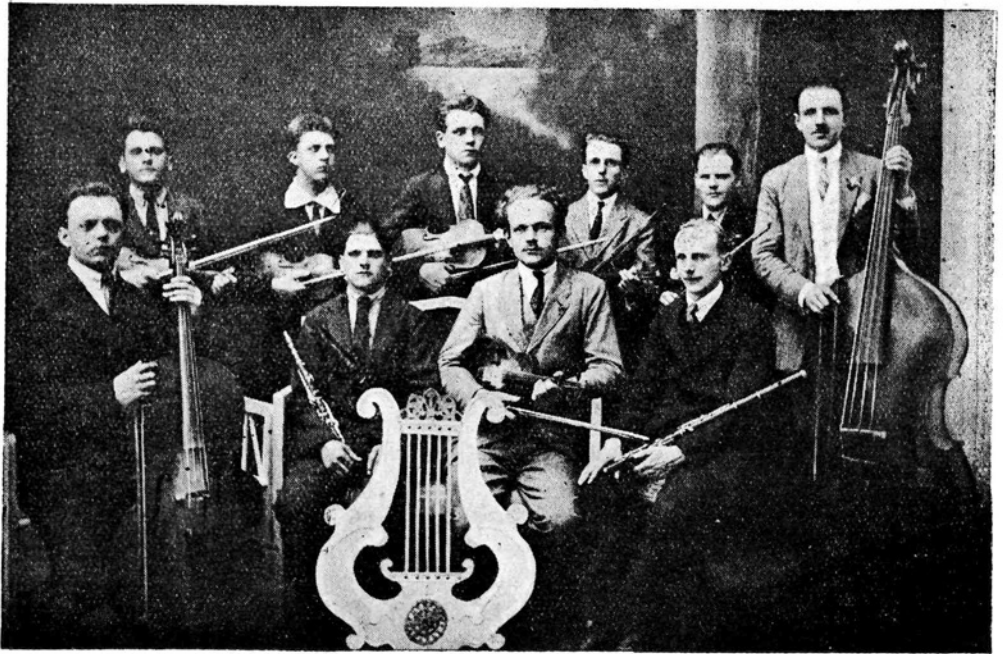
»Iz malega obrtnega kraja pojdi v večjega!« je dejal dr. Krek. On in drugi so me prisilili, da sem po 9 letnem delovanju v Šturijah se preselil v Idrijo l. 1897.

Tu je bila že par let ustanovljena »Katol. delavska družba«, ki je imela mali pevski zbor; v cerkvi pa je bila vsako nedeljo ob 10. peta maša z orkestrom. Dovolj podlage za društveno delovanje; da, še nekaj je bilo treba: pomnožiti delavne moči, skrbeti za naraščaj in redne vaje, pa bode šlo. Letos smo nekako na vrhuncu, saj šteje pevski zbor in godbeni odsek Kat. del. družbe 101 delujočega člana. Poleg tega obstaja še cerkveni zbor in Marijina dekliška družba ima tudi svoj zbor.

Uspeh našega dela se je najbolj kazal v naših koncertih na dan sv. Cecilije dne 22. novembra in pri cerkvenem zboru, ki zna 20 latinskih maš in raznih manjših skladb obilno. Letos smo praznovali nekak jubilej naših koncertov na dan sv. Cecilije, vršil se je namreč 25. krat. Vselej še je bila dvorana in veranda polna, tudi letos, ko je hudo snežilo, ko je bilo

treba gaziti sneg, brodirati mrzlo vodo, je bilo vkljub tako slabemu vremenu vse zasedeno.

Bilo je kake dve leti pred vojno, ko sta prišla novembra meseca dva višja uradnika od ministerstva v Idrijo. Take goste smo dobivali vsako leto. Bili so strokovnjaki v raznih obratih, ki so pregledovali naš rudnik. Saj je bilo toliko letnjih poročil od jame, od žgalnice, od električnega oddelka, strojnih naprav in računske pisarne. Vse so hoteli ve-

Kat. delavsko društvo v Idriji: Godba na lok.

deti in primerjevali so z drugimi državnimi rudniki, da se je bolj enotno vse vodilo, nove iznajdbe vpeljavale, sploh skrbelo, da nismo zaostali mi, ki smo bili tako daleč od Dunaja. Bilo je prav prijetno v njih družbi, ko so tako mirno in stvarno govorili, ako si jih speljal na polje, na katerem so bili oni doma. Eden od onih 2 uradnikov, ki sta došla novembra meseca inspiciirat rudnik, je bil bogataš in zelo muzikaličen. Prišla sta oba z našimi rudniškimi uradniki na naš koncert.

Ko nastopi veliki mešani zbor in ob strani orkester, ki bo spremljal vso skladbo, sta z zanimanjem sledila programu. Po končani točki povabijo k sebi predsednika Kat. del. družbe. Po običajni predstavi opomni uradnik, da se tudi on z godbo peča in na Dunaju ne zgreši nobene glasbene prireditve. Naše slovenske pesmi so zelo zanimive, milo otožne, melodijske in moderno harmonizirane. In pevskemu zboru se pozna, da se je vglobil v skladbo in jo z občutkom prednaša. Sploh imajo veliko spretnost, pozna se jim, da veliko pojo.

Ko se zopet zbira na odru zbor za drugo točko me vpraša:

»Koliko profesorjev vaše srednje šole je sedaj na odru?«

Odgovor: Nobeden,

»Pa vsaj koliko je učiteljev rudniške ljudske šole?«

Odgovor: »Niti eden ne!«

»Vsaj dijaki višjih razredov delujejo pri Vašem zboru?«

Odgovor: »Tudi teh ne dobite niti enega.«

»Dovolite, kedo pa je, ki vodi petje?«

Odgovor: Rudar, pisar, saj ste ga gotovo videli v grajski pisarni za jamo.

»Res je, sedaj ga poznam. A ona solistinja, ki je prej celo orkester prevladala?«

Odgovor: Je pa njegova soproga.

»Kedo so pa vsi ti, ki sedaj nastopajo na odru?«

Odgovor: Delavci, vaši rudarji.

»Delavci, pa so tako lepo, snažno in okusno napravljeni!«

Odgovor: »Pri delu imajo se ve delavske obleke, a ker je danes godov — praznik sv. Cecilije patrone lepe umetnosti, so se po delu umili in oblekli praznično.

Pomenljivo me je pogledal in smehlja je neverjetno dostavil: Vidite gospod, jaz se tudi nekaj razumem na glasbo, igram doma na svoj instrument v prostih urah, sem rojen Dunajčan in tam službujem, morda Vam je znano da je Dunaj »Musikstadt« glasbeno mesto prve vrste?

Odgovorim: Mi je znano, saj sem na Dunaju študiral.

»Vi na Dunaju študirali? Tako daleč ste šli? Smem li vprašati kaj ste študirali?«

Odgovorim: Godbo.

»Godbo? Katero stroko pa?«

Odgovor: »Glasovir in orgle pa cerkveno in posvetno glasbo.«

»Na kateri šoli ali inštitutu?«

Odgovorim: Na konservatoriju.

»Kaj, naš konservatorij ste obiskavali? Sedaj se mi nekaj jasni. Na prednaši Vaših pevcev se pozna, da imajo nekaj metodičnega pouka, a kljub temu morajo biti glasbeno zelo nadarjeni in marljivi. Kaj takega se da izpeljati le po dolgih vstrajnih vajah.

Vidite, jaz potujem veliko in obiskujem uradnim potom državne rudnike, se tudi zanimam za socialni položaj naših rudarjev. Osobito na Češkem je godba zelo razvita, a ne tam ne drugod nisem našel priproste delavca, da bi bil zmožen kaj takega prirediti. Pač se dobi na Češkem tudi lepe zборе, a so godbeniki in pevci po poklicu, k večjemu uradniki in učitelji, a med priprostimi rudarji kaj takega nisem še našel. Vaš narod mora biti zelo nadarjen; posebno za petje, da take težke skladbe tako lahkotno izvaja. Imate morda redne skušnje?

»To je gotovo, vsaki teden, eden ali dva večera.«

»In Vi gotovo tudi podučujete?«

»Nisem zamudil še nobene ure v 15 letih.«

»Da, da, tako je mogoče dvigniti tudi priprosto ljudstvo, ako ni še pokvarjeno, ima še kaj ideala v sebi, in je zavzeto za lepo stvar, da se ne straši dolgih in včasih tudi neprijetnih vaj. Talent in vztrajnost rodi lepe vspehe. Častitam Vam in Vašemu zboru na taki dovršenosti, meni ste napravili nocoj izvanredni glasbeni užitek, katerega drugod razun Dunaja, še nisem našel. Še enkrat hvala Vam in sporočite mojo zahvalo tudi Vašemu pevskemu zboru. Stisnila sva si roke; jaz sem se podal na svoj prostor, da bi, če treba še drugod kaj uredil.

Radi vojske se nisva več videla. Gotovo bi bil on si odredil zopet v novembru svoj pregledovalni obhod, da bi bil zopet na našem koncertu

22. novembra. Nič ne de, če je tako zopetna pohvala izostala. Saj mi ne pojemo, da bi se izkazovali, če tudi ne tajimo, da nam je tako laskava pohvala strokovnjakova, bodisi meni, bodisi pevcem prav dobro dela.

Ko bi bil letos navzoč, pri še obilnejšem zboru in poslušal tudi družbeni orkester 20 mož, ki je težke skladbe tako precizno proizvajal, bi bil gotovo svojo pohvalo za eno stopinjo povišal. Spoznal bi bil zopet, da se tudi priprost delavec lahko dvigne v lepi umetnosti do višine, katere ne bi pričakovali.

Dr. M. Brumat.

Krščanski pokret italijanske ženske mladine.

(Nadaljevanje.)

Zadnjič smo nekoliko osvetlili zgodovinsko ozadje kat. dekliškega gibanja v Italiji. Ugotovili smo, da »Italijanska ženska katoliška mladina« (Gioventù femminile cattolica italiana) je vzrastla kot dekliški odsek iz »Ženske kat. zveze« (Unione femminile cattolica). Ta avtonomen odsek, ki bi ga lahko imenovali tudi »Dekliško zvezo« družni v sebi vse krožke širom Italije, ki zbirajo npravno dobra dekleta, ne glede na njih socialni položaj, od 15. do 35. leta.

Oglejmo si to organizacijo поблиže.

Njena narav.

Kot odsek celokupnega ženskega združenja ima za geslo »Fortes in fide« kar pomeni »močne v veri«. Že to nam priča, da je ta dekliška organizacija — v prvi vrsti verska in ne zgolj prosvetna kat. organizacija, ki priznava le za svoj temelj katoliška načela. Odljučna verska narav te organizacije se nam očituje še jasneje v geslu, ki je njej lasten in se glasi: Evharistija, apostolstvo, junaštvo. Torej ital. kat. dekliški organizaciji gre velika čast, da nam že v naslovu in v svojem geslu nedvoumno in odločno pove, kake narave je in kaj hoče. Čisto nič se ne skriva za dvoumna rekla, naslove in devize; niti tega dvoma ne dopušča, ali je le splošne, rekel bi naravno - krščanske barve ali pa izrazitega in polnokrvnega kat. izvora. Na prvi pogled vemo, s kom imamo opraviti, namreč s katoliško versko organizacijo. Morda je že kateri prijateljici vstalo vprašanje, ali je ta organizacija iste narave kot so naše Marijine družbe. Da ne bo nespোরazumljenj, odgovorim takoj. Ta italijanska dekliška organizacija je nekako to, kar bi bile naše Marijine družbe, ako bi poleg čisto verske vzgoje v drugi in tretji vrsti posvečale svojo pozornost tudi še prosvetnemu delu v vsem njegovem obsegu. Z drugimi besedami lahko rečemo, da so to, kar bi bile naše Marijine družbe, ako bi se združile z dekliškimi odseki prosvetnih društev v eno organizacijo. Toda glavni in odločilni poudarek bi imel program Marijine družbe — zlasti pa njen apostolski in junaški duh, ki se v naših Marijinih družbah, žal, včasih premalo poudarja. Za ta verski poudarek govori tudi dejstvo, da je »Italijanska ženska kat. mladina« posvečena Brezmadežni Devici

Mariji. Ta najlepši ženski vzor, v katerem sta utelešena dva najvzvišenejša ženska ideala, devištvo in materinstvo, je postavljen na nebo dekliških vzorov liki solnce, od katerega prejemajo vsi drugi ideali svojo lepoto in moč in stanovitnost. Dekleta, ali ne pozabljate včasih na ta prelepi ženski vzor, ki si ga ni izmislila bujna domišljija katerega plemenitega mladeniča, ampak ga je v neskončni modrosti in vsemogočnosti zamislil in ustvaril Bog sam?

Ta organizacija ima še tri deviške zaščitnice: sv. Nežo, sv. Rozalijo iz Viterba in sv. Ivano D'Ark. Tudi ta tri imena nam močno osvetjujejo njen program, o katerem bomo še govorili.

Sv. Neža je leta 304. z veselim ponosom darovala svoje življenje za sv. vero in dekliško nedolžnost. Živela je v dobi »Močnih v veri«, ki niso prodajali svoje vere in božjega plemstva za zlato in trenutke umazanih

Dekliški telovadni tečaj v Gorici.

užitkov. Živela je v dobi prostih, ki so bili taki vkljub krutim preganjanjem in nasiljem, v dobi, ko se verna dekleta niso lahkomišelnostno podajala v suženstvo lahkomišelnih in brezvestnih ter nevernih razuzdanežev. Ali vidite luč, ki se izliva iz tega dekleta na ital, dekliško organizacijo?

Sv. Rozalija iz Viterba je bila duhovito apostolsko dekle, ki se ni zadovoljilo z grajanjem žalostnih verskih in cerkvenih razmer svojega ljudstva. Ona ni tratila časa z nerodovitim razmišljanjem o tem, zakaj ni to in ono boljše v narodu in Cerkvi; ni se pogrezala v dvome nad božjo previdnostjo, ko je cesar Friderik II. strahovito pritiskal in tlačil kat. Cerkev in njenega poglavarja — temveč odločila se je z božjo pomočjo, da hoče pomagati, kolikor more. — Bila je prepričana, da niso

dolžni za kraljestvo božje delovati le ti in oni, ampak, da je to tudi njena dolžnost. Kot desetletno dekletce je začela javno pridigovati in braniti zatiranega papeža. Tako mu je zvojevala prostost. V 18. letu je umrla in je odnesla v večnost več zaslug kot marsikateri tisoč osemdesetletnih. Dekle, ali si tudi ti že kaj naredilo za bližnjega, narod in Cerkev? Živela je sv. Rozalija od l. 1240.—1258.

Sv. Ivana D'Ark, ki jo imenujejo tudi »devico Orleansko« je dala prekrasen zgled nadnaravnega dekliškega junaštva. Francoski kralj Karol VII. (1422—1461) je obupal, da bi mogel ohraniti svobodno Francijo; mislil je bežati na Špansko in prepustiti domovino pohlepni Angležem. Takrat je stopilo predenj kmetiško dekle, rekoč: »Devica Ivanka sem, poslana od Boga, da osvobodim Orleans ter tebe peljem v Reims na kronanje.« Glej preprosto dekle, ki jaše na čilem belem, z mečem in belo zastavo v roki. Sovražniki beže vsi zbegani pred njim in se ga boje kakor samega sv. Mihaela. Česar generali in drugi večši vojskovodje niso zmogli, je napravila ponižna in pobožna kmetiška deklica. Ivanka D'Ark je osvobodila Francijo — svojo ljubo domovino, svoj narod. Ali ni bila to zares prava narodnjakinja? Pozneje so jo Angleži ujeli, krivično kot vražarico obsodili in na grmadi sežgali. Toda prav na tragičnem koncu svojega življenja je največje dekle 15. stoletja pokazalo junaštvo, ki je zelo presešlo vsa njegova občudovanja vredna junaška dejanja na krvavih bojnih poljanah. Predno je stopila na grmado, je odpuščala vsem svojim sovražnikom in prosila odpuščanja vse, ki jim je morda kdaj kaj žallega storiła.

Dekleta, ali bi ne bile rade tudi ve vsaj male »device Orleanske«? Morda bi kazalo, da vam »Naš čolnič« nariše nekoliko jasnejšo sliko tega junaškega dekleta? Ali bi vam ustregel? Če se nihče drug ne oglasi, bi ta vaš prijatelj zavihtel svoje nepridno pero, da bi vam pokazal na »devici Orleanski«, kakšnih narodnjakinj potrebuje tudi naš narod.

Mislím, da ste prepričane o tem, da blagor ital. dekliški mladini, ako bo zvesto posnemala sv. Nežo — sv. Rozalijo in sv. Ivanko. Bodite prepričane tudi s tem, da boste istotako osrečile sebe in svoj narod tudi ve, ako boste z veselim ponosom sledile istim dekliškim stopinjam!

(Dalje prih.)

Ob tridesetletnici.

(Vtisi iz revizije.)

I me *Idrija* je splošno znano nele vsled živosrebrnih rudnikov, temveč tudi vsled živahnega kulturnega pokreta. Rudar, ki cele dni koplje v temni samoti, želi in zahteva v prostih urah svetlobe in družabnosti. Poseben talent imajo Idriječani zlasti za godbo in petje.

Dobrih trideset let je od tega, odkar je nastalo sedanje »Katoliško delavsko društvo«. Pokojni Evangelist Krek in Fr. Oswald sta položila temelje tej lepi kulturni ustanovi. Spomin na tiste dni, katerih se še dobro spominjajo društveni veterani, smo praznovali dne 11. maja. Na prijaznem hribčku so napolnili člani in članice cerkev Sv. Antona in prisostvovali maši, med katero je krasno prepeval močan moški zbor. Po maši je revizor Prosv. Zveze prisostvoval slavnostni seji, pri kateri je polnoštevilni odbor podajal svoja poročila. Iz poročil povzamem naslednjo statistiko:

Kat, delavsko društvo šteje 241 članov in članic, ki se vsi udeležujejo v raznih odsekih.

Pevski odsek, kateremu načeljuje g. Ing. Kogej ima 70 rednih pevcev in pevk. Petje vodi zelo spretno g. Janko Žagar. Pevske vaje se vrše trikrat na teden. Odsek prireja vsakoletni koncert na praznik sv. Cecilije.

Godbeni odsek sestaja iz dveh orkestrov: godbe na pihala (24 godcev) in godbe na lok (18 godcev). Obe godbi sta kompletni in jako dobro izšolani. Oba orkestra vodi g. dekan Arko, predseduje pa g. Nace Kogej.

Mladeniški krožek v Idriji.

Telovadni odsek je bil najmarljivejši izmed tovrstnih odsekov do leta 1921, ko so mu vzeli telovadnico. Letošnje leto si je pa oskrbel druge prostore in začel s podvojenim delom. Telovadcev šteje 23 in telovadkinj 20. Prve vodi brat T. Treven, druge sestra Fanči Grudnova. Članice so začele z rednimi 14 dnevnimi dekliškimi večeri. Vsak oddelek telovadi po dvakrat na teden.

Posebno hvalevredna je skrb, ki jo posveča telovadni odsek naraščaju. Dečki iz »Mar. vrtca« so obenem člani naraščaja. Deški naraščaj šteje 42 telovadcev, dekliški pa 40. Obojni naraščaj telovadi pod vodstvom Dominika Mraka in Fanči Grudnove dvakrat tedensko.

Dramatski odsek stoji na višku. Žalibog, da mu razne ovire zastavljajo redne vprizoritve. Režiser je g. Rudi Kogej. Knjižnica ima 430 knjig, katere člani marljivo čitajo. Marsikteri so prečitali že vse knjige ter si žele zamenjave.

Revizor je priporočal članom zlasti društvene večere, katerih društvo še ne pozna. Poslovanje odbora, kakor tudi društveni zapisniki so lahko vzor vsem podeželskim društvenim odborom. Odbor se sestaja k sejam vsaki mesec. Predsednik centralnega odbora je msgr. Arko, podpr. Leop. Troha, blagajnik Ivan Svetličič in tajnik Filip Kogej. Društvo najbolj potreba primernih prostorov, zlasti dvorane. Želimo, da bi ob prvem jubileju, ki ga bo slavilo, obhajalo slavnost že v lastnih prostorih.

Popoldne je revizor obiskal naraščaj in vrle dijake. Pri petih litanijah je mojstersko sodeloval kvartet in mogočni pevski zbor.

Posebno ostane vsem v neizbrisnem spominu slavnostni večer, katerega se je udeležilo vse članstvo. Sobe so bile okusno okrašene. Na pročelju se je svetila letnica 30, pod njo je visela vsa v cvetkah podoba patrona sv. Jožefa, in na obeh straneh sta bila umetniško vdolana dva grba: mestni in rudarski.

Slavnost je otvorila primerna deklamacija, zadonel je na to pevski zbor in ubrano sviral salonski orkester. Pri slavnostnem večeru so govorili: msgr. Arko, preds. Prosv. Zveze inženir Rustja in Zvezni tajnik. Razvila se je prav pristrčna domača veselost. Mnogo uglednih staršev, med njimi tudi g. župan Treven, obilo društvenih veteranov in nešteto živahne mladine je z navdušenjem obhajalo ta krasni jubilej in znova obnovilo zvestobo častitljivemu Kat. delavskemu društvu. Naj živi in krepki značaje še dolgo desetletij, to je pristrčna želja, ki jo izraža vzornemu veteranu nad sto bratskih društev, včlanjenih v Prosvetni Zvezi!

Spodnja Idrija. To društvo ima za seboj že skoraj $\frac{1}{4}$ stoletja življenja in reči moramo da je bilo v njemu precej ljudi, ki so požrtvovalno delovali za preporod našega ljudstva in sicer na narodnem, kulturnem in gospodarskem polju. Delovanje mora biti urejeno v vseh treh navedenih smereh, ker le tako postane ljudstvo v resnici ena enota.

Kot so bili požrtvovalni oni, ki so v začetku društvo vodili, tako so požrtvovalni tudi oni, ki so bili vodje društvenega življenja do njega ukinitve od strani sedanjih oblasti in upati moremo, da bodo še z večjo vnemo delovali v pravo narodno korist tedaj, ko bodo pravila potrjena, ki so bila vložena potom Centrale.

Revidirati eno ukinjeno društvo ni lahka reč, ker ni mogoče niti zbrati večjo gručo ljudi, da bi v društvenikih samih spoznali duh, ki vlada v društvu. Vendar je mogel revizor ugotoviti to, da so ljudje na mestu, da je bilo in bo v društvu mnogo požrtvovalnih fantov in deklet, pa tudi zrelih mož. Veselje mora navdati človeka, ko vidi v društvu pri požrtvovalnem delu ljudi, ki so delali celi dan v idrijskem rudniku.

Do ukinitve je deloval v društvu dekliški in fantovski odsek, kjer se niso člani oziroma članice dolgočasili, ako ni bilo prisotnega nobenega višje šolanega človeka.

Društvo je imelo zelo lepo knjižnico, ki je štela nad 800 zvezkov in ki je bila dobro obiskovana. Revizor je opazil precejšnje pomanjkanje novih knjig, marsikatero knjigo so pa v dveh in več izvodih. Društvo je hotelo pred ukinitvijo otvoriti eno podružniško knjižnico za one člane, ki imajo do društva dve in tri ure hoda.

V društvu je deloval tudi godbeni krožek z lastnimi inštrumenti. Tudi ostalo življenje je bilo v društvu dovolj živo.

To pa ni v redu, da si društvo ni upalo po vojni obnoviti telovadnega odseka, ko je pač pred vojno deloval. Revizor misli, da bi telovadni odsek lahko deloval, ker je pač Idrija v bližini in tam je dovolj izučenih fantov in deklet.

V splošnem je bil revizor z društvenim delovanjem, tudi od čisto formalne strani — vodstvo knjig itd. — zelo zadovoljen in želi le, da bi društveniki vsaj vzdržali društvo na sedanji višini, a na vsak način moramo stremeti za tem, da odstranimo vse kar ni popolno. Za vzgled naj bodo spodnjeidrijskim društvenikom možje, katerih slike so v društveni sobi, predvsem pa naš oče dr. Krek.

Črni Vrh! Misli se nam ustavijo v mali vasici Zalogom. Tu stoje prava kmečka domovanja, kjer so zrastle veleumi našega naroda. Plošča na Lampetovi hiši pove, da je bil pod slamnato streho rojen zlata vreden učenjak, leposlovec in mladino ljub dr. Frančišek Lampe, ki že 24 let počiva v zemlji utrujen od napora. Ta kraj je tudi domovina Cigaletova, ki je bil prvi prevajalec državnega zakonika in zvest prijatelj Levstikov.

Tudi v Črnem vrhu obstaja K. izobraževalno društvo, v katerem se zbirajo sorojaki naših slavnih mož in vrednih svojih prednikov vršijo važno delo ljudske prosvete.

Društvo šteje okrog 70 članov in članic. Pridno se giblje dekliški odsek pod vodstvom gč. Vidmarjeve. Bogato knjižnico si izposojujejo člani prav zelo pogostoma. Največ članov je iz oddaljenih vasi, zato so medtedenski sestanki znatno otežkočeni.

Za praznični dan.

*Vstani, katoliška delavska družba,
danes praznuje dan se tvoj,
trideset let uspešnega dela
in blagoslov zreš za seboj.
Misel katoliško ti si gojila,
vzvišenim ciljem odpirala pot,
versko prepričanje si poglobila,
moč in opora ti bil je Gospod.*

*Delavsko ljudstvo si v Tvojem okrilju
je izobražalo um in srce,
s petjem in zgodbo in s telovadbo
daleč si segla čez ljudske želje.
Daneš ob tridesetletnici Tvoji
nam je v veselje Svoj častni razvoj,
naj še v bodoče v Gospodovi roki
Tvoj bo napredek, uspeh in obstoj!*

*Bodi zakladnica vedno bogata,
črpa iz nje naj slovenski naš rod,
bodi nam mati, ki hrani otroka,
k Bógu nam bodi najvarnejša pot!*

M. Elizabeta.

Marijan Bratuž.

Letniku 1904.

V kasarni.

Fantom, ki so prestopili prag kasarn, pošiljam v imenu vseh, ki so prehodili isto pot, prijateljski pozdrav in jim dam še naslednja navodila:

1. Vse ono, kar prejmeš v svojo oskrbo, varuj vestno in glej, da ti nič ne zmanjka. Dolgih prstov ne manjka! Ko odpotuješ od doma obleci se v najslabšo obleko, ker še to bodeš moral odposlati domov. Obleko in perilo in vse potrebščine dobiš, ko te preoblečejo. Glej, da vse perilo (osebno in posteljno!) prejmeš novo, če ne, ne sprejmi ničesar! Če pa ti usilijo starejše blago zahtevaj potrdilo, ker ob koncu bodo zahtevali, da jim povrneš vse v dobrem stanu. Bodi previden!

2. Ne zamenjaj z nikomer ničesar! Pazi na čevlje! Tatvino takoj naznani, ker drugače moraš trpeti škodo sam, ki te še privede v neprilike.

3. Predvsem bodi zelo oprezen v govoru in pisavi!

Ne daj se slepiti in prigovarjati od nikogar, svojo dolžnost izpolnuj vestno in natančno! Zapomni si številko puške in bajoneta, kakor tudi svojo matično številko,

4. Bodi z vsemi prijazen! Ne delaj škode drugim in tudi ne trpi, da ti jo drugi delajo.

Predstojnike ubogaj v vsem, pozdravljaj jih vsakikrat, ko jih srečaš!

5. Vse imej v najboljšem redu, da se obvaruješ morebitnih sitnosti in kazni. Bodi snažen ti, tvoje perilo, tvoja obleka, predvsem pa tvoja puška.

6. Točno pojdi spat in točno vstajaj, da ne boš moral spati na deskah! Bodi vedno trezen!

Vojaki, društveniki Prosvetne zveze, ki bi želeli nadaljne informacije glede vojaščine, obrnite se na tajništvo iste!

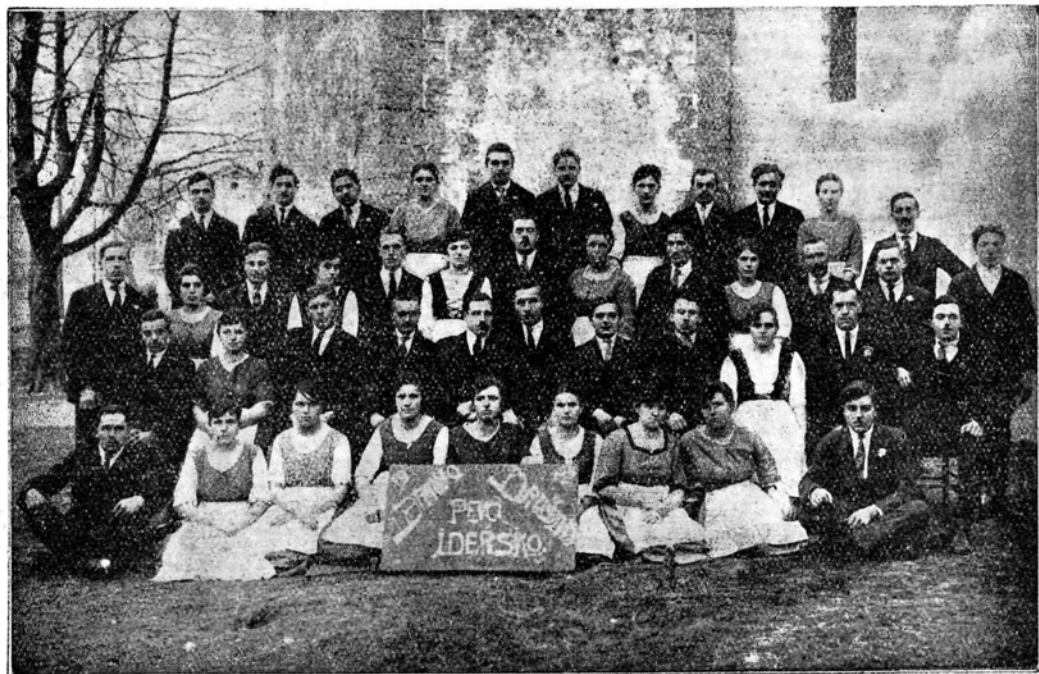
Alojzij Simoniti.

Dijaški socialni tečaji.

Socialno delo je dijaštvu potrebno. Dijak se ne sme odtegovati delu med preprostim narodom, ne sme se od ljudstva, iz katerega je izšel, oddaljovati in ga prezirati. Razne razlike, ki so bile med preprostim ljudstvom in inteligenco postajajo sicer vedno manjše, predsodek za pred-sodkom pada od obeh strani. Prepad, ki je ločil dijaka inteligenta od preprostega ljudstva, je že deloma premoščen. Dijak je dolžan iskati stika z ljudstvom, podati mu roko in spoznati njegovo dušo, njegov položaj, njegove potrebe. Ni dovolj, če samo študira socialna vprašanja in ima glavo natrpano najrazličnejših teorij; potrebno je, da gre ven med ljudstvo in praktično začne tam, kjer je najbolj sila. Pota se odpirajo sproti in vedno več jih je.

Naše krščansko - socialno dijaštvo, na čigar praporu blesti parola: »Z Bogom za narod« se zaveda te kardinalne točke svojega programa in jo skuša vedno bolj uveljaviti praktično. Že od početka pokreta katoliškega dijaštva se je bavilo naše dijaštvo s socialnim delovanjem. To gibanje je podprl in mu dal mogočen razmah naš oče dr. Jan. Ev. Krek, ki je v to svrhu organiziral socialne tečaje na sv. Joštu pri Kranju. Še sedaj se krščansko dijaštvo zbira vsako leto na prijaznem griču sv. Jošta, se poglablja v vsa sodobna vprašanja in prežeto novega duha gre med narod. Kakšno zanimanje je vladalo že pred vojno za te tečaje nam priča dejstvo, da so se na teh tečajih zbirali akademiki, bogoslovci in srednješolci iz vseh slovenskih pokrajin. Leta 1909. je bilo nad 90 udeležencev med temi celo 7 beneških Slovencev, veliko število Hrvatov in celo en poznanjski Poljak. Ti socialni tečaji so bili za slovensko dijaštvo in slov. ljudstvo največjega pomena. Iz srede udeležencev teh tečajev so izšli naši najboljši socialni in kulturni delavci. Zakaj so se ti tečaji vršili na prostem, Vam bo vsem jasno, če Vam tu ponovim del govora, ki ga je imel na IV. sestanku slov. kršč. mislečega dijaštva v dneh 26. in 27. avg. 1902. dr. J. Ev. Krek, ki je te tečaje organiziral. On pravi dobesedno takole: Hodil sem po Jelovici in poslušal sem šumenje v jelkinih vrhovih in žuborenje bistrih vrelcev; nekaj večnega, nekaj neminljivega šumi po teh naših gozdovih, v šumenju jelk se čuje himna ljudstva, kateremu je dana v oskrbo ta zemlja. In tedaj sem si rekel, da kdor ne ljubi naših gozdov, naše zemlje, našega ljudstva, naše mladine, da ta ni nič vreden, da je ta, kdor ne razume divne harmonije tega šumenja jelk, zrel za grob in najsi je v cvetu mladosti. Ta pesem tvori večno himno,

himno mladosti, večna bo ta pesem mladih src, naj pokriva glave tudi življenja sneg, vedno se bo čulo v jelkah naših gozdov in v žuborenju naših vrelcev. Kot pevci te večne harmonije pojdemo okoli.

Bralno društvo na Iderskem pri Kobaridu.

Tudi primorsko dijaštvo je spoznalo važnost takih tečajev. Leta 1921. v avgustu se je zbralo približno 40 dijakov na socialnem tečaju na Otlici. Dva dni smo na socialnem tečaju razglabljali o načelih, ki naj vodijo slovenskega dijaka v življenju, da bo res lahko koristil ljudstvu iz katerega je izšel. Glasno smo takrat proglasili svoj program: *Sinovi delavcev in kmetov smo. Združeni smo z našim ljudstvom po veri naših očetov. Za revnejše plasti slovenskega ljudstva, za krščanski prerod našega naroda, za ohranitev našega materinega jezika, hočemo delati brez strahu. Iz ljudstva smo izšli, zanj bomo delali in naše delo naj bo priča, koliko neuničljivih in vedno svežih sil žari iz večnih načel krščanstva.*

Gotovo se vsi še spominjate onih lepih dni na Otlici, ko so se naša mlada in prekipevajoča srca navduševala za večno lepe ideje. 1922 je bil tak tečaj v Gorici. Tudi ta je prav dobro vspel, vendar se je pokazalo, da mesto ni primerno za take tečaje, zato smo lani 1923 priredili tečaj v Črnem vrhu nad Idrijo, katerega se je udeležilo nad 50 tovarišev. Zanimanje za te tečaje je rastlo od leta do leta in vedno bolj je naraščalo število udeležencev tako, da smo sklenili, da se bodo ti tečaji nadaljevali vsako leto. Letos tudi nameravamo prirediti tak tečaj in priprave so že v polnem teku, tako upamo, da se bo tudi letos zbrala pomnožena četa dijakov, ki bodo zopet pretresali važna vprašanja tičoča se našega ljudstva in si v sedanjem kaosu iskanja načel, novih potov, polja za delovanje, določili nove smernice, kako naj se oprimejo dela, ki bo doneslo res zaželjeni sad: telesno in duševno krepak rod!

Dr. V. Glaser.

Pravna navodila za naša društva.

I.

Pravni obstoj društev.

Za društva, ki so po vojni pravilno naznanila svojo ustanovitev pristojnemu* političnemu oblastvu (prefekturi) in predložila istemu pravila tudi v italijanskem jeziku, velja sledeče:

a) *Potrdilo političnega oblastva*, iz katerega je razvidno, da je društvo javilo na pristojnem mestu svojo ustanovitev in da je predložilo pravila v petih izvodih, *naj se skrbno shrani*.

b) Ako mesec dni potem, ko je bila naznanjena ustanovitev ne prepove izrecno dotično oblastvo, da se osnuje društvo, je na podlagi zakona dovoljeno društveno delovanje. Po poteku prej omenjenega roka postane namreč društvo pravna osebnost, ki more imeti brez ozira na svoje člane samostojne pravice, dolžnosti in vsled tega svoje lastno premoženje.

c) Društvo, ki je postalo na ta način pravna oseba, mora na to izvoliti svoje organe, potom katerih zamore ustvariti lastno voljo in jo uveljaviti na eni strani napram lastnim članom, na drugi pa proti vsem ostalim naravnim in pravnim osebam. Radi tega morajo ustanovitelji društva sklicati čimpreje občni zbor, ki naj izvoli odbor. Zakon zahteva, da se naznanijo okrajnemu pol. oblastvu, t. j. pri nas pristojni podprefekturi vsi odborniki društva s *polnim imenom* (ime, priimek in očetovstvo) in s *točnim naslovom*, in sicer *najkasneje 3 dni potem, ko so bili izvoljeni*. Isto velja za vsako spremembo v odboru. — Prijave odbornikov naj se sestavi točno po formularju A, ki je spodaj naveden. Te pismene vloge ni treba kolekovati! — Ta prijava naj se odpošlje vedno v priporočenem pismu. Tozadevni poštni receptis naj se nalepi na točen prepis dotične vloge, katero naj dobro shrani društveni tajnik.

V slučaju, da bi oblastvo prepovedalo društvo, naj se javi to *takoj* inž. Josipu Rustja, predsedniku »Prosvetne zveze« v Gorici, Corso G. Verdi št. 37 I. Hkrati naj se pošlje na ta naslov tudi pismeni ukrep oblastva, na podlagi katerega je bilo društvo prepovedano.

II.

Prireditve

in sicer

a) *Dramatične prireditve.*

Društva, ki nameravajo vprizoriti dramatične igre, morajo prositi za to dovoljenje, ki ga da pristojna podprefektura. Tozadevne prošnje se mora vložiti za vsak posamezen slučaj na »carta bollata«, ki stane 3 lire. Podpiše naj prošnjo predsednik ali podpredsednik društva ali kdo drugi, ki priredi igro v imenu katoliške mladine dotične občine. Tej prošnji je treba priložiti kratko razlago o vsebini dotične dramatične igre v italijanskem jeziku in en kolek po 3 lire za rešitev prošnje. Za to dovoljenje se

* Za prijavo društev, ki imajo sedež na ozemlju »Videmske pokrajine, („Provincia del Friuli“), je sedaj pristojna prefektura v Vidmu.

je treba čimpreje brigati — vsaj mesec poprej, predno bi se morala vršiti nameravana predstava. — Prošnja naj se odpošlje v priporočenem pismu s povzetnim recepisom (lettera raccomandata con ricevuta di ritorno). — Formular za to vlogo je spodaj naveden pod B. —

b) *Druge prireditve in društvena zborovanja.*

Vse druge prireditve in društvena zborovanja — izvzeti so seveda prijateljski sestanki z omejenim številom udeležencev — se morajo pisмено javiti najkasneje 24 ur predno se vršijo, pristojni podprefekturi. Zastopnik društva, ki naj vloži osebno tozadevno pisμένο naznanilo, naj zahteva od uradnika, kateremu izroči dotično vlogo, da mu potrdi na listku, da in kedaj je bilo prijavljeno tozadevno zborovanje. Najboljše je, da sestavi društvo samo omenjeno potrdilo po spodaj navedenem vzorcu tako, da uradnik pri oblastvu le podpiše in pritisne pečat ter dostavi dan in uro izvršene prijave. — Vzorec te prijave, katere ni treba kolekovati, se nahaja spodaj pod črko C. — Za prireditve, ki spadajo pod to točko, ni treba seveda izrecnega dovoljenja od strani oblastva.

Društvene prireditve in zborovanja naj bodo dostopna le onim osebam, ki so za to s pisменim vabilom osebno vabljene in ki se izkažejo pri vstopu v dvorano s tem vabilom. Zastopniku oblastva je vstop prost. Pred in med vsako prireditvijo oziroma zborovanjem naj kontrolirata pri vходу v dvorano dva člana društva omenjena vabila. Tiskovine za ta vabila se lahko naročajo pri predsedniku »Prosvetne zveze« v Gorici.

Društva, ki želijo dobiti nadaljna navodila in pojasnila v svojih pravnih zadevah, naj se obrnejo pisменim potom na uredništvo »Našega čolnič« v Gorici, Corso Verdi 37, katero bo odgovorilo na stavljena vprašanja vsaki krat v naslednji številki.

Formularji:

Odborniki društva se prijavijo pristojni prefekturi na sledeči način :

Esente da bollo a sensi
del § 16 della Legge 15
Novembre 1867 B. L. I.
N. 134.

Alla

*R. Sottoprefettura
in*

Il sottoscritto
..... di (fu) quale
rappresentante legale della società
in notifica a codesta Spett. Autorità, che sono stati
nominati a membri della direzione della società suddetta i seguenti e precisamente :

1°
..... di (fu) abitante in
..... a presidente ;

2°

..... di (fu) abitante
 in a vicepresidente;
 3°
 di (fu) abitante
 in segretario;
 4°
 di (fu) abitante
 in a cassiere;
 5°
 di (fu) abitante
 in a bibliotecario;
 6°
 di (fu) abitante
 in

Il presidente ed in sua vece il vicepresidente sono chiamati a rappresentare la sopra nominata società verso terzi.

li, 192
 (podpis)

presidente
 (vicepresidente)

Prošnje za dovoljenje za gledališko prireditev.

Alla

R. Sottoprefettura

in

La Gioventù cattolica di intende a dare
 addì 192 nella sala della società „
 “ in una rap-
 presentazione teatrale col

programma:

1°
 2°

L'ingresso sarà permesso solamente agli invitati, che si legittimeranno coll' invito personale.

Il sottoscritto (di fu)
 abitante in quale promotore della rap-
 presentazione suddetta

insta

che gli venga rilasciata con cortese sollecitudine la licenza per questa recita.

....., li 192
 podpis

Allegati: 1. Spiegazione del contenuto della recita e
 2. un bollo da Lire 3

Prijave društvenega zborovanja.

Esente da bollo a sensi
del § 16 della Legge 15
Novembre 1867 B. L. I.
N. 134.

Alla

R. Sottoprefettura
in

Il sottoscritto di (fu)
quale presidente della società „ “ in
..... notifica a codesta R. Sottoprefettura, che si terrà addì
..... 192 alle ore nella sala della società suddetta un
adunanza, alla quale potranno partecipare solamente le persone, che si legitimeranno
coll' invito personale.

Colla preghiera, che gli venga rilasciata la ricevuta dell' avvenuta notifica, si segna
con distinta stima

..... , li 192
žig društva (podpis)
presidente

D. Potrdilo, da je bilo prijavljeno društveno zborovanje, naj se sestavi na sledeči
način

R. Sottoprefettura
in

Si conferma, che è stata notificata a sensi del § 15 della Legge 15 Novembre 1867 B.
L. I. N. 134 a codesta R. Sottoprefettura alle ore del giorno
..... 192 l' adunanza, che si terrà addì
192 alle ore nei locali sociali della società „
..... “ in

..... , li 192
Žig oblastva (podpis uradnika)

Solnce in sence.

(Slike iz društvenega življenja.)

Pevska vaja.

Bližala se je Velikanoč. Na cvetno nedeljo so sklenili fantje pred cerkvijo,
da mora pri procesiji peti nele par pevcev in pevk, temveč celotni
društveni zbor. In res, še tisti večer je začel učitelj vaje, da ne bi motil
zadnje dni deklet, ki imajo pri peki dela čez glavo in ker je vedel, da
mora v četrtek v mesto po knjige ter se vsled tega gotovo malo zakasni.

Ko so utihnili zvonovi na Vel. četrtek in je opoldne zaregljala velika raglja v zvoniku, sta se odpeljala učitelj in Milka po knjige. Pravzaprav Milka ni šla samo po knjige, nešteto naročil za obleko in peko je nesla s seboj iz Jelševja. Vožnja ni bila dolgočasna. Učitelj Janko je znal govoriti in Milka tudi ni bila pri molčečih. Govor se je pletel okrog petja in prvega nastopa, polagoma je prešel na družinske razmere in se ustavil pri osebah.

»Nerodno mi je,« je prepričeval Janko, »saj veš — sam sem, v gostilni na hrani in ga nimam človeka v slučaju bolezni.«

»Težko je res, vendar, kakor vem, vam v gostilni dobro postrežejo« je tolažila Milka.

»Nič ne rečem, vendar si človek ne more izbirati. Veš, Milka, povem pa bolj jasno: Jaz rabim žene in ravno te dni jo iščem.«

»Imate prav! Samo v Jelševju, gospod Janko, za vas ne bo neveste — prekmečke smo.«

»Motiš se! Ravno v Jelševju sem si jo izbral in ti jo dobro poznaš.«

»Mogoče, da jo poznam, vem pa ne, katera bo dočakala to čast.«

»Naj bo konec ugank, povem naravnost: »Milka, bi hotela ti biti moja žena.«

Dekle je zadrhtelo, rdečica se ji je vlila po obrazu in v vidni zadregi je brez pomisleka rekla: »Gospod Janko, ne norčujte se! Govorite resno!«

»Prav resno mislim,« je nadaljeval učitelj: »Glej, zdrava si, kot riba, zame si v Jelševju najlepša, na gospodinjstvo se dobro razumeš, vsi te čislajo — jaz te pa ljubim.«

»Nikar tako, lepo prosim! Vi veste dobro, da sem kmečko dekle, hči, sicer res bogatega kmeta, a kmeta vendarle. V mestne šole nisem hodila, moje obnašanje je predomače — ne, gospod Janko, nikar se ne norčujte, še enkrat prosim.«

Tako sta se prerekala celo pot in to prerekanje jima je bilo ljubo. Ko so se v daljavi pokazali prvi obrisi mesta, je morala Milka obljubiti, da začne učitelja tikati. Vlak je zažvižgal in se ustavil v mestu. Izstopila sta. (Nadaljevanje sledi.)

Lojze Bratuž.

2. Reorganizacija.

Da se reorganizacija uspešno izvrši, treba izčistiti vse, kar je slabega in škodljivega zboru, a potem se prične z reorganizatoričnim delom. Ošabnost, zavist in pohlep je treba korenito izriti, ker te so gnile kore-

Petje.

nine zбора. Vsak pevovodja vè dobro, kako so te lastnosti ovirale delovanje pevskega zboru. Na njih mesto mora stopiti takoj brezpogojna podrejenost (v vsakem oziru) in disciplina pevcev napram zborovodju in pevskega odboru. Dočim je sedaj skrbel za vse, disciplino, red, točnost, učenje petja, prepisovanje not in drugih važnih stvari pevovodja sam, naj prevzame sedaj to delo — razen poučevanja petja — poseben odbor, kateri je dolžan skrbeti za vse te stvari, in udejestviti, s kratka, prevzeti mora vso odgovornost pevskega

zboru. V povračilo so pa dolžni pevci strogo pokorščino.

Ta odbor, ki je sestavljen iz 4 članov (2 moška in 2 ženski) ali več, kakor je pač zbor velik. Vodi poseben zapisnik, v katerem so vsa imena pevcev, zamude, globe, vedenje pevcev, odborove seje, sklepi itd.; nadalje skrbi za prepisovanje glask, nabavo novih pesmi, ki jih izbere dirigent kot predsednik odbora; določuje sporazumno s pevci, vaje, nastope in druge pevske prireditve; je vedno v stiku z društvenim odborom, vendar je neodvisen in popolnoma avtonomen od njega. Posebno pa skrbi odbor, da se med petjem ne krši mir,

da so vsi prisotni pri celih vajah, da se vsi pevci zberejo k vajam vsaj $\frac{1}{4}$ ure pred določeno uro, katero uporabijo za ponavljanje ali učenje vsake pesmi tolikor melodije kolikor besedila *na pamet*. Ob določeni uri pa prične dirigent vajo, ki naj traja 1 do $1\frac{1}{2}$ uro. Po vajah si poročajo dirigent in odborniki morebitne slučajnosti in različne nasvete. Dirigent kakor pevski odbor mora širiti zavest in veselje do prave glasbene umetnosti. Pri njih delu jim bo pa dajala »Pevska zveza« vsakovrstno pomoč, direktive, nasvete, ona bo mati, vzgojiteljica in duša vsega delovanja.

Telovadba.

Telovadni odseki! Na binkoštno nedeljo ob 10 dop. sklicuje Odbor telovadnih odsekov letno skupščino v Gorico. Na sporedu je poročilo telovadnih revizorjev, volitve širšega odbora, osnutek dela v bodočnosti in slučajnosti. Vsak odsek je obvezan poslati k skupščini vsaj enega zastopnika oz. zastopnico. Gotovo in točno! — Vodstvo Telov. oddelka.

Batuje. (Telovadna akademija.) Telovadna akademija je težka reč. Pri njej se zahteva navadno več, kot pri običajnih telovadnih nastopih. Vsebina proizvodnje mora nuditi gledalcem enotno, lepo zaokroženo celoto.

Vrši se akademija v zaprtem prostoru, redno na odru.

Tako akademijo so priredili 4. maja batujski telovadci. Z ozirom na to, da je bila ta akademija prvi nastop te vrste telovadbe, lahko mirno

rečemo, da je izpadla zadovoljivo. Spored je obsegal več pesmi, deklamacij, dvojne članske vaje, skupinske vaje naraščaja in simbolične vaje po melodiji »Le enkrat bi videl!« Akademijo je otvoril brat predsednik v lepih, vznešenih besedah. Nastopil je mešan in moški zbor pod vodstvom g. Ign. Lebana. Predvsem so nas pa zanimali telovadni nastopi. Devet članov je proizvajalo članske vaje povoljno. Premajhen prostor je delal precejšnje ovire. Burno aklamirani so bili pa dečki, ki so možato in strumno izvedli dvoje skupin. Tudi simbolične vaje članov smo gledali z veseljem. Vaje je spremljal na harmoniju g. Lojze Bratuž, vodil jih je pa brat Mirko Mermolja.

Želeli smo si, da bi ta telovadni nastop videli dečki po deželi. Prepričani smo bili, da bi jih lepa telovadba takoj navdušila. Sicer pa bomo, če nas up ne vara, poskrbeli, da pridejo lepe vaje batujskih telovadcev pred širšo javnost.

Zastopnik Prosv. Zveze je čestital prirediteljem in telovadcem. Le krepko naprej, fantje! Bog živi!

Društveni vestnik.

Prosvetna zveza.

Ne pozabite skrbno prečitati članke o društvu in pravnih odnosih, ki ga prinaša »Čolnič«. Pa ne le prečitati, ravnati se je treba po navodilih!

Članarine in prispevkov za Prosvetni dom še sedaj pričakujemo od nekaterih društev. »Bot za bot!«

Gospodinjski tečaj otvori v Gorici sredi julija Prosvetna zveza. Tečaj bo trajal en mesec in bo obsegal vse stroke gospodinjstva s posebnim ozirom na praktično stran. Natančnejši spored in pogoje objavimo pravočasno. S to notico smo hoteli opozoriti društvene članice, da pravočasno mislijo na udeležbo.

»Prosvetna zveza« v Gorici je vložila pri Prefekturi v Vidmu prošnje za sledeča društva: 1. Prosvetno društvo v Straži, 2. Prosvetno društvo v Števerjanu, 3. Prosvetno društvo v Orehoviščah, 4. Prosvetno društvo v Podragi, 5. Prosvetno društvo v Kamnjah, 6. Prosvetno društvo v Zakrižu, 7. Prosvetno društvo v Lomu, 8. Prosvetno društvo v Cerknem, 9. Prosvetno društvo v Bukovem, 10. Prosvetno društvo v Biljah, 11. Prosvetno društvo v Št. Viški gori, 12. Prosvetno društvo v Zakojci, 13. Prosvetno društvo v Trnovem pri Gorici, 14. Prosvetno društvo v Dornbergu, 15. Prosvetno društvo v Črnem vrhu, 16. Prosvetno društvo v Pečinah, 17. Prosvetno društvo v Št. Vidu, 18. Prosvetno društvo v Vrhpolju, 19. Prosvetno društvo v Šturijah, 20. Prosvetno društvo v Gorjih, 21. Prosvetno društvo v Gabrijah, 22. Prosvetno društvo v Budanjah, 23. Prosvetno društvo v Sv. Križu, 24. Prosvetno društvo v Slapu ob Idriji, 25. Katoliško slovensko izobraževalno društvo »Nanos« na Gočah, 26. Slovensko izobraževalno društvo na Planini pri Vipavi, 27. Slovensko izobraževalno društvo na Slapu pri Vipavi, 28. Izobraževalno društvo v

Otaležu, 29. »Katoliška prosveta« v Sp. Idriji, 30. Katoliško delavsko društvo — v Idriji, 31. Škofnik na Vrhu pri Opatjenselu. — Vložene bodo še prošnje za prosvetna društva: Vipava, Ljubinj in Poljubinj.

Okrožja.

Okrožni seji za baško in svetolucijsko okrožje se bosta vršili na Bukovem oz. v Pečinah o priliki tečaja in revizije.

Gospodarsko - izobraževalni tečaj na Bukovem se bo vršil na binkoštni pondeljek. Predavanja bodo obsegala gospodarska, socialna in kulturna vprašanja. Vstop k predavanjem je dovoljen le onim, ki se izkažejo z društveno legitimacijo, katero jim izda društveni predsednik. Začnejo se predavanja zjutraj ob 8. Vabimo!

Društva.

† Anica Sardoč

Mesec je komaj minil, ko je »Mladika« spremljala k večnemu počitku preminulo Tinčko, a že zopet stojimo pred svežim grobom. V soboto, 24. t. m. nas je pretresla prežalostna vest, da je segla smrt s svojo neprizaneljivo koso v mlado družinsko življenje in napravila nevenljivo rano, ker ločila je dva res v idealni ljubezni živčeca zakonca. Tam v sanatorski kapelici leži na mrtvaškem odru ljubljena Anica Bratuž, soproga Sardočeva, odbornika »Mladike«. Trpeč je njen obraz, ves spremenjen od bolesti; med lepimi lasmi so sledovi trpljenja, ker vidiš sive nitke v njih. Uboga Anica! Kot mati tembolj razumevam tvoje trpljenje. A Ti si rešena vseh nadlog, toda ubogi mož ki ostaja, ki je izgubil otroka, ki je zgubil ženo! — Preveč sreče bi bilo v tem zakonu —